

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exemplorum Libri Tres

Liber Primus Siue Vis Et Virtus Exemplorum, Hoc est, Solatia Et Documenta
- Hæc Moribus, Illa Temporibus Nostris Adhibita

Stengel, Georg

Ingolstadii, Anno M.DC.L.

Reverendissimo, Et Illvstrissimo Domino, Domino Paridi, Archiepiscopo
Salisbvirgensi, Apostolicæ Sedis Legato Nato, S. R. I. Principi, Domini suo
Clementiſimo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48162](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48162)

REVERENDISSIMO,
ET
ILLVSTRISSIMO DOMINO,
DOMINO

PARIDI,
ARCHIEPISCOPO SALISBURGENSI,
APOSTOLICÆ SEDIS LEGATO
NATO,
S. R. I. PRINCIPI,

Domino suo Clementissimo.

I.

Vod, incendio grassante, fieri solet, REVERENDISSIME & ILLVSTRISSIME PRINCEPS, vt communi malo omnes velint succurrere; aliusq; aduolet ad restinguendum; alius aquas apporret; alius, si operâ non potest, consilio adiuet; alius denique, si non potuit domus flammis liberari, saltem solatio aspergat eum, cuius ædes conflagrârunt: id ipsum existimo nunc, in communi hoc ferè totius Germaniæ excidio, faciendum. Cùm enim rapinis, cædibus, vastatione, immanitate, & vt compendioso verbo hæc mala vniuersa complectar, *bello*, omnia flagrent; animaduerto alios vires, alios arma conferre; hunc auxilijs, illum consilij subuenire; alium alia conari. Ego quid faciam? Vitæ meæ ratio non sinit gladium stringere, ac Petrum in Christo militanter defendendo imitari. Igitur non ferro, sed calamo rem gere-

Matth. 26.
52.

EPISTOLA

gerere assuetus, calamo mihi utendum putavi; ut solaber saltem incendium hoc passos, animarem passuros. Ita non certaminis, sed virtutis tubicen; fortasse efficaciam, ut, quos tetigit hæc tempestas, citius dolorem abstergant; quos tanget, præmonitione meâ leniant, aut magnâ parte vitent declinentque, dum prævident venientem.

Quo autem pacto hoc efficiam? Facile intelligo, II.
quid homines tot malis pressi expectent: Nempe, ut postquam populationibus ferè omnia, quæ optari possent, perierunt, id afferam, quod in tantis cladibus vnum plerumque solet remanere. Quid verò illud sit, Gabriel Farnus Cremonensis hoc carmine, in antiquâ fabulâ, explicavit.

*Bona vniuersa Iuppiter cõgerat
In dolum; idq; sanè opertum sedulo
Mortali amico deinde commendauerat.
Is gesciens, quid intus esset, visere,
Cum operculum amouisset, in calum illico
Cuncta euolârunt: spes modò hæsit in labro:
Hinc in bonorum sola defectu omnium
Mortalibus spes alma nunquam deficit.*

Gabr. Farn.
in fab. delectis.

Nempe ea sola etiam in Pandoræ pyxide idcirco III.
singitur remansisse, quia præsentis mali finem promittit spes bonifuturi, ad quam omnes tam proni sumus, quàm ad malum auertendum prompti. Quam ob causam, scio, me rem gratissimam facturum fuisse, si ea argumenta attulissem, quibus Catholici ad spem raperentur, victoriæ pacisq; optimæ breui secuturæ: Si vaticinia aliqua latiora pandissem: Si galeam illam Andr. Al.
ostentassis humano sanguine toties eruentatam, quæ ciat. in Em.
blem. 177.
in prælijs caput armauerat, sed vix de capite deposita,

) (2

ab

DEDICATORIA.

ab **APIBVS** immigratibus est possessa, ut alucare, non callis, esse videretur. Omen nimirum exclamare potuissim: nam ita Pontificias **APES**, hoc est, religionem Pontificiam, & eos, quos aduersarij *Pontificios* vocant, immigraturos eò, ibique sedem posituros, vnde nunc contra nos bellatur. Sed mihi, præ cunctis vaticinijs, illud placet, quod à regio Prophetica accepimus dicente: *Quis deducet me in ciuitatem munitam? Nonne tu Deus, qui repulisti nos: & non exhibis Deus in virtutibus nostris? Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis. In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.*

IV. Hoc certò, nec diu post, futurum spero. Sed incertum, dum futurum est, *incenditur pauper*. Sequitur quidem ver hyemem; hyems autem ipsa quomodo toleranda? Omnia luctu, gemitu, querelis, dira grandine, & niuibus plena. Hæc quo remedio tollenda, vel mitiganda? Imitandum mihi prudentissimum Solonem censui. Is cum ex amicis quendam grauitè morientem videret, in arcem perduxit, hortatusq; est, ut per omnes subiectorum adificiorum partes oculos circumferret: Quod ut factum animaduertit, Cogita nunc tecum, inquit, quàm multi luctus sub his tectis & olim fuerint, hodieq; versentur, insequentibusq; seculis sint habitaturi: ac mitte mortalium incommoda, tanquam propria desl. re. Qua consolatione demonstrauit, vrbes esse humanarum cladum conseptra miseranda. Idem aiebat, si in vnum locum cuncti mala sua contulissent; futurum, ut propria deportare domum, quàm ex communi miseriarum aceruo, portionem suam ferre mallent. Quo colligebat, non oportere nos, quæ fortuitò patimur, præcipua, & intolerabilis amaritudinis iudicare.

V. Idem, quod hîc Solon, Apostolos, cum aspera inci-

EPISTOLA

incidissent tempora, fecisse, paulò pòst demonstrabo. *Cap. si*
 Hic illud significasse suffecerit, optimam dolenti me- *Solon apud*
 dicinam esse, si cum Solone non solùm arbitretur, *Val. Max,*
neminem, dum adhuc vivit, beatum dici debere, quòd ad vl- *ibid,*
timum usque fati diem ancipiti fortuna subiecti sumus; sed
 etiam, si, quod patitur, comparet cum ijs, qui longè
 passi sunt grauiora; & quidem innocentes, & sancti;
 qui afflicti, non puniti fuerunt. Quoniam igitur
 sæpenumero vel naturæ conditione, vel quia ita
 promeriti sumus, tristitia quædam sustinemus; lenite
 ea rectiùs non possumus, quàm si non iam cum So-
 lone, sed cum Angelo custode fingamus, nos ex al-
 to quodam monte prospicere, & exempla Diuorum,
 atrocissima fortissimè passorum intueri. Subibit mox
 illa cogitatio, quando commune est mortalibus pati, in-
 commoda cuiusque, non vt propria esse deslenda; im-
 mo nihil in hac vita homini vtilius præstantiusque pos-
 se contingere, quàm vt plurima possit, cum diuinâ
 gratiâ, incommoda exhaustire. Nemo enim maior,
 quàm qui patientior. Quod si verò in schola Chri-
 sti ac virtutis eò nondum peruenimus, vt duris gau-
 deamus, illud tamen obtinebimus, vt ita velut in
 vnum locum malis nostris collatis *propria deportare do-*
num, quàm ex communi miseriarum acerno, portionem no-
stram ferre malimus: longè enim maiorè referremus. taq;
 illud hac meditatione consequemur, vt, quæ Deo volen-
 te, & benignè prouidente patimur; non præcipuæ, & in-
 tolerabilis amaritudinis iudicemus, immo vt beneficij
 loco habeamus. Nescit enim morem DEI, quisquis mi-
 ratur, affligi innocentes: quem qui expenderit, desinet
 queritari, incipiet hilarari, atq; ita etiam perfanari, sicut *Num. 21. 9.*
Olim serpentem aneum, cùm percussis aspicerent, sanabantur.

DEDICATORIA.

VI.

Hunc ergo librum, REVERENDISSIME & ILLUSTRISSIME PRINCEPS, celsissimo PARIDIS nomini volui inscribere ac dedicare, non quòd CELSITUDO VESTRA *Solatijs* meis indigeat, aut erudiri possit *documentis*; Sed quia ipsa his temporum calamitatibus à DEO concessa est, vt alios solaretur, & virtute suâ erudiret. Quod sanè Reuerendissima & Illustrissima CELSITUDO VESTRA iusigniter præstitit. Nam, vt vetera illa, & iam orbi nota virtutis clarissimæ decora, prudentiæ profundissimæ consilia, æquitatis, integritatis, humanitatis, munificentia æterna monumenta, numerum, ne dum encomium, superantia, prætermittam: recentia, & in omnium oculis ac memorijs versantia sufficiunt, vt demonstrent, ætati nostræ, qua Erinnyis omnia turbat, CELSITUDINEM VESTRAM, & *pro solatio* fuisse, & *pro documento*.

VII.

Omniùm rerum magnarum principia à loue ducenda, rectè veteres voluerunt: non enim primas duntaxat DEO dare oportet; sed etiam cum DEO incipere, cum DEO manum mouere, cum DEO & in DEO opera omnia terminare. Vt enim *oritur sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur; ibiq; renascens, gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem; lustrans vniuersa in circuitu pergit Spiritus, & in circulos suos reuertitur: vt ad locum, vnde exeunt flumina, reuertuntur; ita DEVS actionum nostrarum origo & meta, principium & finis esse debet.* Hoc autem documentum, quàm luculentè CELSITUDO VESTRA statuit, quando templum illud statuit D. RUPERTO Sacrum, in quo magnificentia, & elegancia inter se certant? templum dignum tanti & PRINCIPIS liberalitate, & PATRONI maiestate. Bonum omen, bonum fundamentum! vt fabricæ

Eccl. 1. 5.

Apoc. 1. 8.

CEL-

EPISTOLA.

CELSITVDINIS VESTRÆ tutius diutiusque starent, à diuinis honoribus, à cultu Diuorum, quid multa? à templis CELSITVDO VESTRA cœpit architectari.

Denique, non sine numine Diuûm, longè prospiciens, animum adiecit, ad urbem Salisburgensem muniendam. Quæ munitio quantos, breuissimo tempore, progressus fecerit, oculi mei testari possunt; testantur & omnes illi, qui siue ciues, siue hospites incredibilem, in tanto opere, celeritatem mecum sunt admirati. Verùm non est epistolæ vllius tanta capacitas, vt aut ingenium geniumq; nouæ munitiois, aut perficiendæ tantæ molis velocitatem, aut alias moliendæ tam immensæ rei laudes possit comprehendere.

Illud solum silere mihi fas non est, urbem illam, tot fossis cinctam, tot propugnaculis vestitam, non suo solum Domino, ac ciuibus in præsidium, verùm etiam aduenis in asylum factam esse. Neque Ecclesiæ (nunc nimium in Germania *militantis*) nauicula tantùm, inter tam ambiguas procellas, anchoram suam in CELSITVDINIS VESTRÆ montes proiecit, fixitq; sed penè dixerim, ipsos etiam Diuos, certè Diuorum sacras Reliquias, statuas, Salisburgi, hoc tempore, *ciuitatem refugij inuenisse*. Quanto enim amore mortales, quanto honore cœlites non excepti sunt, illuc confugientes? hospites, non exules sibi esse videbantur, propemodum malorum suorum obliti, in tanta comitate. Oeringanæ Virginis veneranda imago, qua non pietate, affectu, studio, processionibus, officijs, votis, donis culta est? tot mensium spacio festiuis comprecationibus, concionibus, denique quotidianis Misserum ac Litaniarum cantibus celebrata? Hæc omnia Reuerendissimæ & Illustrissimæ CELSITVDINIS VESTRÆ

VIII.

IX.

Ios. 21.
36.

DEDICATORIA.

STRÆ singulari in Diuos, Diuamque **DEI** Matrem virtute, voluntate, auctoritate contigerunt, vt Deus in sanctis suis coleretur. Qui proinde merito dicturus est olim: *Hospes eram, & collegisti me.*

Matth. 25. 5.

X.

Quod si hoc Superi sunt dicturi, vt reuera dicturi sunt, quid par est facere mortales, qui apud **CELSITVDINEM VESTRAM** solatium pariter, & asylum inuenerunt? Audiui ego quosdam, neque eos paucos, qui cum Salisburgo in Bauariam redirent, magnis vocibus dicerent, se nunquam satis gratos esse posse, pro tanta, quam experti sunt, humanitate. Inter hos utique fuerunt etiam Societatis nostræ Patres, qui Clementissimam illam benignitatem nunquam satis prædicare potuerunt. Ingenij **TVI** sapientiam, exempli præclarissimi laudes, vigilantiam, sobrietatem, in templis, ac diuinis rebus assiduitatem antea fando acceperant, nunc oculis suis videre, famam confirmantibus. Immo in seipsis experti sunt. Quod enim multi optauerant, & nos petere nunquam ausi essemus, **CELSITUDO VESTRA** ultro obtulit, vt in principe templo, augustâ illa **D. Ruperti** sede, confitentium peccata audiremus. Audiuimus, absoluimus. Ita panem non omnino otiosi edimus, & consueta Societatis officia, quæ licuit, obiuimus; sicut & in ægris visitandis, afflictisque consolandis. Quin & in eadem primaria **S. Ruperti** Ecclesia summâ opportunitate, quoties, & quando libuit, sacrificium licuit offerre, pronis promptisq; omnibus ad nobis gratificandum; vt neque domi quidem maiorem habeamus, **DEVM** hoc genere colendi commoditatem.

XI.

Quæ omnia singulari **CELSITVDINIS VESTRÆ** benignitati, prouidentiaque sunt in acceptis referenda; alia etiam peculiaria beneuolentiæ; quæ varijs occasio-
nibus

EPISTOLA

nibus uberrimè demonstrata etsi non lateant, consultò tamen sunt prætermittenda; ne beneficia, quæ domi forisq̃ accepimus, dum volumus laudare, pariter etiam iactare velle videamur. Ad me quod attinet, quem insuper munificentissimo ac splendidissimo dono, domum misso, CELSITUDO VESTRA obstrinxit immerentem, sine tinctura Sardonyca, aut tubore commemorare non possem, quæ expertus sum in tanto PRINCIPIS humanissimæ humanitatis argumenta. Quibus, quanquam pares gratias referre nequeo, ingratus tamen esse non debeo: ne meritò illud Comici in Cistellaria etiam mihi dicatur: *Quod dedi, non datum vellem; quod reliquum est, non dabo.*

Igitur in tot beneficiorum memoriam, quando aliud in meo ætario nunc quidem nihil habeo, Librum istum CELSITUDINI VESTRÆ ex animo confecto, Salisburgi conceptum, Monachij natum & susceptum, ut & ipse ad principium suum reuertatur. DEVS ter Opt. Max. faxit, ut citò, pro solatijs & documentis, victorias ac triumphos scribere fas sit. Interim Numini Supplico, ut REVERENDISSIMAM & ILLUSTRISSIMAM CELSITUDINEM VESTRAM quàm diutissimè Sospitet. Cui Societatem nostram humillimè commendo. Monachij. Anno M. DC. XXXIII. 18. die Septemb.

XII.

R. mæ & Ill. mæ Cels. nis V. rz

infimus servus

GEORGIVS STENGELIUS
SOC. IESV.

X X

APPRO